

О. В. Солдатенко, канд. екон. наук, доцент,
старш. наук. співроб., виконуючий обов'язки директора
Науково-дослідний інститут фінансового права

ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ ТА ОКРЕМІ НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Коротко узагальнено основні проблеми, що виникають в діяльності відомчих наукових установ, які фінансуються з державного бюджету. Запропоновано окремі напрями їх вирішення з метою підвищення якості й ефективності наукових результатів.

Становлення ринкових умов господарювання в Україні сприяло формуванню в державі власної податкової системи. Незважаючи на тривалий процес удосконалення податкового законодавства України, воно надалі залишається складним, заплутаним, суперечливим. З метою розробки науково-обґрунтованих рекомендацій щодо реалізації єдиної бюджетної та податкової політики, спрямованої на економічний і соціальний розвиток держави, у 2002 році у структурі Академії державної податкової служби України було створено Науково-дослідний інститут фінансового права.

Однак, як свідчить практика, наукові результати, одержані в процесі проведення наукових досліджень, не впроваджуються в практику діяльності податкової служби України; податкова політика держави надалі формується спонтанно, без урахування наукових підходів.

Усупереч виконанню Постанови Кабінету Міністрів України про затвердження Порядку формування і виконання замовлення на проведення наукових досліджень і розробок за рахунок коштів державного бюджету Державною податковою адміністрацією України до цих пір не розроблено Концепцію наукового забезпечення розвитку сфери оподаткування. Це спричинило відсутність не лише мети наукового забезпечення діяльності податкової служби, але й якісних та кількісних показників наукової продукції, очікуваних правових і соціальних результатів від їх впровадження у практичну діяльність.

З року в рік замовниками наукових досліджень (департаментами й управліннями ДПА України) порушуються принципи формування замовлень (узгодження послідовності виконання замовлення з одержанням результатів; неперервність етапів виконання замовлення з метою забезпечення прикладного застосування одержаних результатів; забезпечення високого рівня корисності для держави і суспільства кінцевих результатів дослідження).

Значною мірою впливає на такий стан плинність та ротація кадрів органів податкової служби, часта зміна організаційної структури. Так, замовлення на виконання науково-дослідних робіт, підписані посадовими особами податкової служби на початку року можуть виявитися неактуальними для керівників, призначених протягом року.

Замовниками не розробляються технічні завдання на виконання НДР, у яких детально було б визначено вимоги до результатів виконання замовлення а також до порядку перевірки застосування наукових розробок. Це спричиняє неузгодженість наукових результатів, отриманих у процесі прикладних досліджень науковцями, із баченням та вимогами практичних працівників, які приймають результати досліджень у формі звітів, монографій тощо.

У зв'язку з цим важливо розрізняти продуктивність (результативність) роботи наукового колективу та її ефективність. Оскільки далеко не всі наукові розробки впроваджуються в практичну діяльність, то показники ефективності наукової продукції завжди нижчі від показників результативності роботи науковців.

На наш погляд найбільш доцільним методом визначення ефективності праці наукових установ та їх співробітників є метод експертних оцінок, але в таких експертних комісіях повинні бути не лише практичні працівники, але й відомі у даній галузі вчені.

Крім цього, ефективність діяльності наукової установи значною мірою залежить від правильного підбору і розстановки кадрів, способів їх стимулювання.

Невисокий рівень заробітної плати, а також віддаленість наукової установи від центру інтересів замовника негативно позначаються на якості наукових результатів. Залучені до роботи в Інституті на умовах сумісництва видатні вчені України не можуть повною мірою задовільнити потреби у реалізації їх творчого потенціалу.

Ще однією проблемою діяльності науково-дослідної установи є непропорційне фінансування науково-дослідних робіт. Так, із загальної суми коштів, передбачених на наукові розробки, на I-ий квартал виділяється лише 9 %, що не дає змоги здійснити необхідні відрядження, взяти участь у наукових конференціях, видати наукову літературу, адже такої суми коштів не вистачає навіть на виплату заробітної плати. Проте на IV-ий квартал обсяг фінансування зазвичай становить близько 40 %, коли таку значну суму коштів вкрай важко освоїти за короткий період часу. Така ситуація призводить до дисбалансу процесів проведення наукових досліджень.

Вирішити окреслені проблеми можна таким чином:

- забезпечити залучення до виконання науково-дослідних робіт за тематикою Інституту практичних працівників ДПА України, міністерств, інших органів центральної виконавчої влади;

- передбачити конкретну відповідальність замовників наукової продукції за ігнорування впровадження в практичну діяльність органів ДПС України результатів наукових досліджень;

- здійснювати постійний аналіз відхилення отриманого ефекту від впровадження результатів наукових розробок від очікуваного та рівня новизни отриманих результатів;

- невід'ємною частиною управління наукою повинні стати пропорційне протягом року фінансування наукових розробок, їх перспективне та поточне планування, оперативне регулювання наукових процесів.